

Osman Oğuz: Karayılan'ın soykırımcı 'anti-emperyalizmi': Vurun Antep'li, 'Ermeni dölüdür'!

Posted on 25/04/2017

Bu yazı, aynı zamanda kişisel bir özeleştiri metnidir.

'Kurtuluş Savaşı' olarak anılan dönemin Antep ayağı, benim için 'milli mücadelenin' merkezi karakterinden de bağımsız, başka bir kahramanlık tarihine tekabül ediyordu. Öyle ya, devrimci hareket ve hatta Kürt Özgürlük Hareketi de buradan bakıyor, Antep Savunması'nı 'halktan çalınmış bir zafer' olarak tasnif ediyordu. Hatta bu 'zafer'de halkların ortaklığının tarihi saklıydı; Kürtler ile Türkler, yüzlerini Antep'e çevirip çok şey öğrenebilirdi. Ben de aynı duygularla, ilk olarak 2012 yılında Red Dergisi'ne bir yazı yazdım. Başlığı, "Antep: Karayılan'ın, Bolşevik Şahin'in memleketi" idi.

Bu tarih okumasına göre Antep'te Fransız işgaline direnenler, Kürt Karayılan ve komünizme meyyal eski bir Osmanlı subayı olan Şahin Bey'in öncülüğünde bir araya gelen baldırı çıplaklar, fukaralardı. Nâzım Hikmet'in meşhur 'Hikaye-i Karayılan'ına bakılırsa zaten, 'eşraf ve âyan ve mütehayyızanın çoğu' topuklamış ya da neşriyatlarında işgalciye selam çakmıştı.

Hiç şüphem yoktu: Karayılan, bizim adamdı; Şahin Bey'in kalbi, halk için çarpmaktaydı. Fransız postalına, topuna karşı Antep'te girişilen, kutsal bir davaydı. Öyle de melodramla anlatmıştım ki olan biteni, hani şu 'Ekmek Teknesi' dizisinde Herodot Cevdet'in anlatımına "Allaahh!" nidasıyla nokta koyan bir delikanlı vardı ya, onu arşa yükseltebilirdi.

Bir kez bile aklıma gelmedi sormak: O sırada Ermeniler ne yapıyordu?

Üstelik aynı dönemlerde Antep'in eski Ermeni mahallesi Eblehan'da bakkal dükkanımız vardı. Ermenilerden çalındıktan sonra önce ahıra, ardından işkence merkezine ve nihayet 'Kurtuluş Camii'ne çevrilen 'Surb Asdvadzadzin Katedrali', birkaç adım ötemdeydi. Mahalle uçtan uca Ermeni taş oymacılığının derin ihtimamıyla doluydu ama hepsi ucube kafelere dönüştürülmüştü. Hatta o konaklardan birinin üzerinde 'Türk Ocağı' tabelası vardı ve orada Ermenilerin ne kadar da ihanet müptelâsı olduğu anlatılıyordu.

Yıllar sonra bir gün büyük memleket meselelerinden sıkılıp o konakların tarihine merak saldım. Hepsinin Ermeni konağı olduğunu biliyordum bilmesine ama bilmek ile görmek başka şeydi. Eski Ahit boş yere, "Bakabiliyorsan gör, görebiliyorsan gözle" dememişti. Bahçesinde defalarca çay içtiğim, yoldaşlarımla memlekette bahsettiğim Papirüs Kafe, gözümde bir anda biçim değiştirmişti: O tabela, bir işgal belgesiydi; orası kafe falan değil, Nazaretyan ailesinin el konulmuş eviydi.

Osmanlı hakimiyetindeki Antep, Halep Vilayeti'ne bağlı bir kazaydı. Kentin nüfusu 1914 yılında 80 bin dolayındaydı ve 36 bin kadarı Ermeni'ydi. Eşrafın çoğu ve en ileri gelenleri Ermenilerdi: 8 avukatın 6'sı, 8 banker ve sarrafın tamamı, 22 simsar ve komisyoncunun 15'i, 8 kunduracının tamamı... Ermenilerin 20'nin üzerinde okulu ile biri Ortodoks, biri Katolik, üçü Protestan toplam beş kilisesi vardı.

Bunların çoğunu, Antep Ermenilerinin gözünden o dönemi anlatan ilk kitabı Türkçe'ye kazandıran Ümit Kurt ve Murad Uçaner'den öğreniyoruz: 'Antep'in Varoluş Mücadelesi'* Olan bitenin Ermeni mevzilerinden görüntüsünün yer aldığı kitap, "O sırada Ermeniler ne yapıyordu" sorusuna yanıt bulunacak iyi bir kaynak.

Öğrendiğimiz şu: Antep Ermenileri, diğer kentlerdekine göre geç bir tarihten, 30 Temmuz 1915'ten itibaren öbek öbek Der Zor çöllerine sürülmeye başlıyor. Gecikmede Antep

Mutasarrıfı Şükrü Bey'in ve askeri komutan Hilmi Bey'in Ermenilere yapılanlara karşı çıkmasının payı büyük.

Buna mukabil, Antep Mebusu ve -daha sonra- Antep İttihat-Terakki Cemiyeti kurucusu Ali Cenani ise Ermenilerin bir an önce sürülmesini istiyor. Etrafında şehrin bir kısım eşrafı da var. Kentin ekonomik hayatına hakim olan Ermenilerin gidişyle elde edecekleri 'ganimet', milli histerilerinin en önemli gerekçesi.

Sonunda merkezi hükümet Antep'teki Ermenilerin sürülmesine onay verdiğinde mutasarrıf Şükrü Bey istifa ediyor. Yerine atanan Ahmed Bey, Ali Cenani ile birlikte, Der Zor'a sürülen Ermenilerin malına mülküne konma işini organize ediyor. Bunun için bir -adıyla müsemma- 'yürütme' komitesi bile kuruyorlar.

Bütün bunlar ancak İngilizler Mondros Mütarekesi'ne dayanarak 17 Aralık 1918'de Antep'i işgal ettiğinde bitiyor ve Ermeni mallarının iadesi karara bağlanıyor. Bununla da kalmıyor, Ermeni mallarına el koyma işini örgütleyen kimi isimler tutuklanıyor. Kasım 1919'da kentin yönetimi Fransızlara geçince ise bu süreç daha da hızlanıyor. Daha önce İngiliz işgal kuvvetlerine yanaşmaya başlayan eşraf da Ermenilerden çalarak zenginleştikleri mülklerinin ellerinden alınacağını anlayınca 'millici' harekete destek vermeye başlıyor.

Aynı soru: O sırada Ermeniler ne yapıyordu?

Ne yapacaklar? Türk ve Kürtlerden oluşan 'Müslüman blokun' karşısında, Fransızlarla birlikteydiler; zulümle kovuldukları kente geri dönmek için umudu burada görüyorlardı. Bir yanda Karayılan ve Şahin Bey'in de öncülük ettiği, camilere mevzilenmiş Müslümanlar; diğer yanda Ermenilerin de kendi taburlarıyla içlerinde olduğu Fransız kuvvetleri. 'Şanlı Antep Savunması'nın tarafları bunlardı. Ve Ümit Kurt'un somut verilere dayandırarak tespit ettiği şeydu: "...savaşın özü, aslında Antep'e Ermenilerin artık bir daha dönmesini imkânsız kılmak; Antep'te Ermeni varlığını ortadan kaldırmak saikiyle verilen bir 'mücadele'dir."

Hakeza 'mücadele' bittiğinde Der Zor çöllerine sürgünleri sırasında Ermenileri kırbaçlayan, artlarında bıraktıkları ve devlet tarafından 'emval-i metruke' ilan edilen mülklerine el koyan Ali Cenani, Mehmet Yasin Sami Kutluğ gibi isimler, mebusluk ve bakanlık gibi görevlerle taltif edilecekti. O şanlı 'kurtuluş' mücadelesi, aslında bir 'mal-mülk kavgasından' başka şey değildi.

Daha çok şey söylenebilir ama şu haliyle bile 'bana ayrılan sütunun sonuna geldik'. Antep'teki mal-mülk kavgasını 'işgale karşı girişilmiş halk mücadelesi' olarak sunduğum yazılarıma inanmış kim varsa özür dilerim. Hala "Bu ülkeyi Antep'te birlikte savunduk" diyen solcu, Kürt birileri varsa da, aslında "Ermenileri birlikte kovduk, katlettik" demekten bir an önce vazgeçmesini öneririm.

* Antep'in Varoluş Mücadelesi; A. Gesar; Çev. Ümit Kurt ve Murad Uçaner; Belge Yay.; Ocak 2015

Kaynak: [Yeni Özgür Politika](#)